

COMPAREIXENÇA PÚBLICA DE SOS
RACISME-CATALUNYA DAVANT LA
COMISSIÓ DE POLÍTICA SOCIAL DEL
PARLAMENT DE CATALUNYA

SOS Racisme-Catalunya vol agrair a la Presidència i als grups parlamentaris que formen part d'aquesta Comissió de Política Social, la invitació que ens han fet per tal de comparèixer en el marc del Parlament de Catalunya. Des de SOS Racisme sempre hem apostat per la interlocució i el diàleg entre la societat civil i els responsables polítics per tal d'avançar en la construcció d'una societat catalana que avança cap a la democràcia plena. Així doncs, és per la nostra entitat un motiu de satisfacció i una responsabilitat comparèixer avui davant d'aquesta Comissió.

Volem doncs aprofitar aquesta oportunitat per, amb l'aval de 16 anys de treball en la lluita antiracista, presentar elements d'anàlisi i propostes i evidenciar d'aquesta manera, de que la lluita contra el racisme sigui una prioritat del Govern.

PRESENTACIÓ DE SOS RACISME-CATALUNYA

SOS Racisme-Catalunya és una associació que lluita en defensa dels drets humans i que des de 1989 treballa per combatre el racisme i la xenofòbia. Organitzem campanyes i mobilitzacions; fem denúncia pública; tenim una Oficina d'Informació i Denúncies o tractem diàriament casos de discriminació racista; i publiquem des del 1995 l'*Informe Anual sobre el racismo en el Estado español*.

A partir del darrer Congrés de SOS Racisme –Catalunya, que va tenir lloc al febrer d'aquest mateix any, les nostres grans línies d'acció són:

- Lluitar contra el racisme d'Estat: treballar en defensa de l'Estat de Dret i per la derogació de l'apartheid jurídic les persones immigrades.
- Lluitar contra el racisme social: treballar pel restabliment de l'Estat del Benestar.
- Treballar per un model de societat que doni resposta als canvis en la composició social i a la diversitat cultural des de la ciutadania plena, el laïcisme, la igualtat d'oportunitats i l'antiracisme.

ANÀLISI DE LA SITUACIÓ

L'antiracisme no es pot reduir al tema de la immigració. Catalunya es troba en un moment crucial per definir i treballar un model de societat cohesionat. Les xifres de població estrangera extracomunitària no són altes en valors absoluts, però la rapidesa del canvi fa que la població percebi que hi ha més estrangers dels que en realitat hi ha. La immigració extracomunitària és diversa, i per tant el seu tractament també ho ha de ser, no existeix un únic tipus d'immigració sinó que aquesta és plural i respon a peculiaritats diferents.

A més d'existir diferents immigracions, coincideixen en aquests moments diferents fases dels procés migratori: fills i filles de famílies immigrades nascuts o crescuts aquí i per tant ja catalans de fet i de dret, persones que arriben a través del reagrupament familiar, juntament amb noves arribades. Aquestes realitats es mantindran en els propers anys, mentre continuïn les diferències entre el nord i el sud, i per tant cal elaborar respostes diversificades per a una realitat heterogènia.

A aquesta realitat s'ha de sumar el col·lectiu gitano, que també respon a una realitat heterogènia i que pateix un racisme per omissió que ara s'agreuja amb l'arribada de gitanos d'origen portuguès i romanès.

Un altre fet a tenir present perquè cada vegada és més freqüent és el de les adopcions internacionals; aquests nens d'avui creixeran i seran víctimes de discriminacions a la vida quotidiana si es mantenen els tòpics i prejudicis actualment existents.

§ Ciutadania davant l'apartheid jurídic

La resposta política i social davant el fet migratori segueix sent un tema central per a les societats europees. L'alternativa entre una democràcia limitada i una democràcia ampliada que universalitzi el concepte de ciutadania és un dels principals reptes a abordar en l'actualitat, davant el qual les respostes fins ara són clarament insuficients, quan no contradictòries.

En el procés d'harmonització de les polítiques europees d'immigració i asil es coordinen les polítiques de control de fronteres, però no les polítiques d'integració i ciutadania ni la lluita contra el racisme. Prova d'això, més enllà del Tractat constitucional –que només considera ciutadans als nacionals dels Estats membres, deixant fora a 15 milions de ciutadans extracomunitaris- el fet de que molts països membres entre ells l'Estat espanyol no hagin incorporat encara a les seves legislacions i/o a la seva pràctica política la directiva antidiscriminària de compliment obligatori.

A l'Estat espanyol les diferents lleis d'estrangeria promulgades aquests últims vint anys han anat dibuixant un marc propici per a l'estratificació social i per legitimar la vulneració constant de les llibertats i dels drets humans. La creació d'una llei exclusiva per limitar els drets i en definitiva per regular la vida d'una part de la població simplement per tenir diferent origen de procedència, és per si mateix un acte discriminatori, injust i racista. Qualsevol llei d'estrangeria és per naturalesa contrària als principis d'un estat democràtic.

Les darreres modificacions en la llei d'estrangeria són d'extrema gravetat: l'accés policial al padró, la vulneració de drets dels irregulars, la reducció de garanties en les expulsions, les discriminacions en els procediments administratius, la delegació del control de fronteres en les companyies de transport i la falta de mecanismes permanents de regularització i d'entrada legal dibuixen un marc discriminatori.

Aquests anys s'ha anat més enllà en la consolidació de l'apartheid jurídic per a les persones d'origen immigrant, no es tracta només de la consolidació d'una llei d'estrangeria que vulnera drets humans, com el dret d'associació, sindicalització, vaga i manifestació dels irregulars, i que està pendent de recurs d'inconstitucionalitat, sinó que aquest racisme d'estat s'ha anat propagant a altres lleis i a altres esferes. Afecta la reforma del Codi penal que preveu l'expulsió de persones acusades abans que hi hagi condemna ferma i que permet que persones i associacions sense ànim de lucre puguin ser acusades d'induir la immigració irregular, i fins i tot la modificació de la llei de règims de base local que preveu, a més del traspàs de les dades del padró a la policia, l'obligatorietat de renovació d'aquest cada dos anys per part dels estrangers, o la llei del procediment administratiu modificada per tal d'obligar els immigrants a tramitar personalment qualsevol assumpte en matèria d'estrangeria, a més de circulars internes de diferents àmbits professionals com el dels notaris.

Aquesta herència política de l'anterior Govern de l'Estat espanyol, pactada en molts casos amb els partits de l'oposició, agreuja la discriminació provocada directament o indirecta per les polítiques i les lleis. Com hem denunciat en moltes ocasions, els drets humans estan de rebaixes.

Davant d'això el canvi polític resultat de les eleccions generals no ha donat una resposta ni ha significat un canvi d'orientació en l'enfocament de la realitat migratòria.

Així, a nivell de l'Estat espanyol el PSOE, que recordem ja va pactar l'última reforma de la llei d'estrangeria, ha dibuixat fins ara una política continuista. Des de SOS Racisme valorem positivament alguns dels passos donats, com la transferència d'algunes competències al *Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales*, o la retirada de la Instrucció general del Fiscal sobre menors. Però la falta d'un nou model de política s'ha fet visible sobretot en els següents punts: d'una banda, la negació a retirar aquells articles de la llei que contradiuen la Declaració Universal dels drets humans quan el mateix PSOE va presentar recurs d'inconstitucionalitat; el desenvolupament d'un reglament d'estrangeria que parteix d'una llei injusta i per tant no resoldrà els problemes de base produïts per la mateixa llei; i per últim, el passat procés de normalització. Aquest tot i ser necessari ha estat insuficient doncs ha deixat a molta gent fora del procés, ja que partia d'un plantejament de sanejament de l'economia submergida i no d'un enfoc basat en garantir els drets de les persones d'origen immigrant. Aquests elements ens fan pensar que potser han canviat les formes però no els fets ni els plantejaments polítics.

L'assumpció de grans principis com el d'arrelament o el d'explotació laboral en els discursos, ha d'anar acompanyada de mesures polítiques que els desenvolupin i no del manteniment dels obstacles burocràtics i legals, sinó estem parlant com a mínim d'una ambigüïtat. En matèria de drets humans no valen mitges tintes, ni càlculs de costos electorals, només un compromís ferm en els fets acompanyat de bones dosis de pedagogia social com l'ha que s'ha fet amb altres temes.

El retrocés de l'estat de dret dels últims anys no es restableix passivament, sinó que cal una intervenció valenta, no ja per avançar en l'accés a la ciutadania malauradament, sinó per restablir drets fonamentals i humans que d'una forma explícita i amb total impunitat s'han vulnerat des de les diferents estructures estatals: legislatiu, executiu i judicial.

Aquest marc antidemocràtic i criminalitzador repercuteix òbviament en l'àmbit autonòmic: les situacions d'exclusió social i d'explotació laboral que crea, i les actituds socials de rebuig que provoca, es manifesten i recauen en les administracions més properes, tant autonòmiques com municipals.

El canvi de govern a Catalunya no ha suposat un canvi a l'hora d'abordar en la pràctica el fet migratori i encara molt menys es té present que la lluita contra el racisme ha d'anar més enllà de la immigració. Així es constata en deixar en mans de la Secretaria per a la Immigració l'impuls de polítiques que s'haurien de conduir des de Presidència, o la falta de prioritització i criteris a l'hora d'abordar les polítiques d'integració que a un any i mig de Govern tripartit estan sense definir (des del pla per la ciutadania fins als programes d'acollida). No és gens estrany, ja que de les 500 mesures de Govern anunciades en el període electoral, només n'hi havia cinc referides a la immigració.

Ens trobem davant d'una falta de prioritització dels problemes i de l'exercici d'una política que contraresti les conseqüències que produeix un marc legal estatal. S'ha de reconèixer una millor coordinació entre les diferents administracions i una major col·laboració: així s'ha vist durant el procés d'elaboració del reglament o davant l'anunci de treballar les polítiques d'acollida amb els poders locals. Però si això no va acompanyat d'uns pressupostos i programes concrets, són solament bones intencions. De moment no hi ha una perspectiva d'incorporació a la ciutadania plena en els

plantejaments polítics, ni en el reconeixement de la població immigrada i dels seus fills i filles com una part constituent de la societat catalana.

Catalunya els propers anys s'ha de plantejar molts reptes, i segons les decisions preses anirem cap a un model de societat més just o més exclouent. Per una banda haurà de fer front a l'exclusió social i l'explotació laboral d'aquelles persones en situació irregular que quedin fora del procés de regularització promogut pel govern central, a més de la irregularitat sobrevinguda o nova produïda per la mateixa llei. Per tant, caldrà trobar estratègies que no deixin aquestes persones que formen part de la societat catalana fora del sistema. També és un moment per reformular el concepte de ciutadania i considerar catalans tots els que viuen i treballen a Catalunya; això vol dir treballar en l'accés a la ciutadania de manera que aquesta quedi recollida en el marc legal autonòmic (l'Estatut) i es garanteixin a tothom des dels drets fonamentals fins als socials, jurídics, culturals, econòmics i polítics. I per altra banda haurà de fer front a un racisme social que amenaça d'estendre's cap als nous catalans i catalanes d'origen immigrat.

Hem patit molts anys de desvinculació del govern autonòmic d'aquests temes amb l'excusa per part dels responsables polítics d'una manca de transferència de les competències en matèria d'immigració. No es pot caure els propers anys en el mateix. El traspàs de competències ha de servir per fer un canvi en els plantejaments polítics i donar aquest gir basat en la igualtat de drets per a totes les persones que conformen Catalunya. No servirà de res si s'aconsegueix fer tan sols una agilitació dels tràmits burocràtics i de gestió i no s'analitza i es proposa un canvi en l'enfocament..

El discurs culturalista existent a tot Europa també es manifesta aquí amb les seves peculiaritats. Així, escoltem contínuament, i no tan sols per part dels partits considerats de dreta, un discurs basat en el fet de presentar la immigració extracomunitària com una amenaça per a la identitat catalana. Entendre la identitat catalana com a immutable és en primer lloc desvirtuar la pròpia història i realitat: la Catalunya actual l'han construït diverses gents procedents de diferents indrets al llarg dels últims segles, i el mestissatge cultural no és la primera vegada que es manifesta en els trets catalans. I en segon lloc fomenta el racisme social. Des de SOS Racisme rebutgem qualsevol manifestació d'aquest tipus que posi en perill la convivència i que s'utilitzi aquest discurs amb fins polítics de reivindicació nacionalista. La negociació d'aquestes reivindicacions amb Madrid ha de passar per altres tipus de raonaments i justificacions, i mai per l'enfrontament de la població autòctona amb la nouvinguda. Així, recaptar més recursos per al català o demanar competències en immigració son causes raonables però no defensables des d'aquest tipus de discurs xenòfob.

Des de SOS Racisme alertem sobre el plantejament i el discurs que defensa que l'accés a la ciutadania ha d'anar acompanyat de contraprestacions, on l'adjudicació de drets per als immigrants comporta uns deures o exigències diferents als de la resta de ciutadans. Aquest model ja s'ha instaurat a molts llocs d'Europa i per tant no parlem de ficció. Aquesta diferenciació entre ciutadans d'origen nacional i aquells d'origen immigrat a l'hora d'accedir a drets propis d'una societat democràtica configura una filosofia de base discriminadora, que alhora d'injusta fomenta el rebuig social perquè parteix de la base que els nouvinguts no compleixen amb les seves obligacions. Per tant, des de SOS Racisme rebutgem qualsevol mesura política que parteixi d'aquesta perspectiva, i més en un moment en què hi ha una desigualtat de drets flagrant marcada per la mateixa legislació, que a més de limitar els drets imposa deures suplementaris com els referents a documentació. Ja existeix un marc legal comú que descriu i exigeix complir els deures a tots els ciutadans; fer creure el contrari és una altra forma d'emascarar el racisme institucional i fomentar el racisme social, a la

vegada que és tornar a utilitzar la immigració com a boc expiatori de problemes estructurals de la societat catalana.

§ Cal una intervenció urgent basada en la ciutadania:

Cal recuperar aquest retrocés en l'estat de dret, plantejar polítiques migratòries i avançar en l'accés a la ciutadania. Una ciutadania vinculada a la residència i no lligada a la nacionalitat. Un concepte de ciutadania acord amb un món cada vegada més globalitzat. Una formulació de la ciutadania capaç de garantir a totes les persones que resideixen establement en un territori plens drets civils, socials econòmics i polítics, i acompanyada d'unes polítiques que garanteixin la igualtat d'oportunitats.

Lluitar per la igualtat de drets i oportunitats de totes les persones que conformen la nostra societat, en altres paraules, reivindicar l'accés real a la ciutadania plena, és a la vegada un reconeixement just i necessari per a les persones immigrades i una forma de reafirmar els drets de tots els ciutadans: ja que un sistema que permet crear categories ciutadanes en funció de l'origen, demà ho pot fer basant-se en altres criteris igualment discriminadors.

Anem tard com a societat en molts temes, i ara cal donar conjunta i urgentment resposta a temes de vulneració de drets fonamentals. A la vegada que cal planificar, dotar de continguts i de pressupostos polítiques reals d'integració. Així com, reconèixer els drets polítics als immigrants.

Reconèixer el dret al vot de les persones immigrades significa ampliar la democràcia a una part de població ja assentada i que viu als nostres municipis i barris, però que ara com ara no poden decidir quina política volen com la resta de ciutadans. No hi haurà una real integració de les persones immigrades sense la igualtat en els drets polítics. La integració és un objectiu que va més enllà de la integració social a la vida quotidiana, econòmica, laboral i cultural, que passa, si vol ser vertadera, per una igualtat en els drets polítics.

El sistema democràtic ha de ser inclusiu si vol anar cap una democràcia real, i per tant s'ha de reconstruir ampliant les seves bases socials i no restringir-les. Ara mateix hi ha a Catalunya quasi mig milió de persones que no poden votar, en molts barris o municipis el percentatge de veïns que queden fora de poder escollir el seu alcalde és molt alt, i per tant posa fins i tot en dubte la legitimitat del procés democràtic. El dret al vot també pot ajudar a acabar amb aquelles situacions de presa de decisions polítiques amb criteris unilaterals i injustos per por a la pèrdua de vot.

En aquest sentit, per SOS Racisme el dret al vot per als immigrants és una reivindicació des de fa molts anys. Hem pogut constatar en els últims temps un retrocés a nivell de la incorporació als programes o agendes de molts partits polítics de mesures en aquest tema. Es tracta d'un altre símptoma que mostra com hem anat cap enrere els últims anys. Però la realitat demana a crits prendre decisions en aquests aspectes, ara amb la configuració del nou Estatut i sobre tot amb les modificacions i revisions de la Constitució espanyola és un moment que cal aprofitar.

Tal com hem dit cal posar en marxa polítiques d'integració: ni el Pla interdepartamental ni el pla Greco han anat més enllà de cobrir l'expedient i dir que "alguna cosa" s'està fent. Les polítiques d'integració han de ser diverses i plurals, però totes han de tenir objectius clars, pressupostos suficients, ser consensuades amb els agents socials i dotar-se de mecanismes de revisió. Han de tenir en compte tota la població i no solament la immigrada. La integració és cosa de totes dues parts: nacionals i immigrants. Per tant, exceptuant algunes polítiques concretes específiques per a la

població immigrada i que tenen com a causa les característiques del procés migratori: aprenentatge de l'idioma, coneixement de l'entorn i/o d'altres que han de ser fruit de trobar solucions al marc legal actual per anar facilitant l'accés a la ciutadania; la resta han de treballar per la convivència i la cohesió social i l'antiracisme de tots els que formem una mateixa societat. Les polítiques han de ser transversals i consensuades des de diferents àmbits: educatiu, treball, social, mitjans de comunicació, etc. Per tant, parlem de polítiques que vagin des de les específiques per als nousvinguts, que han d'incloure plans d'acollida que tinguin com a objectiu fonamental i resultat l'autonomia personal d'aquestes persones a la societat, fins a la creació d'espais de convivència i interconnexió entre veïns i veïnes, treballadors, AMPAS, joves i campanyes de sensibilització.

El desenvolupament de polítiques d'integració ha d'anar més enllà de les polítiques basades en la diversitat cultural. Òbviament, des de SOS Racisme defensem el respecte a la diversitat cultural dins el marc dels drets humans, però basar les polítiques d'integració exclusivament en la interculturalitat no solucionarà la situació si no s'aborda des del prisma de la ciutadania. Podem ser diferents culturalment, i cal sensibilitzar la societat sobre el respecte a la diversitat cultural, però també cal aplicar la pedagogia social per sensibilitzar sobre el respecte a l'altre basat en el fet que l'immigrat és un ciutadà més. Solament amb la combinació de totes dues accions es podran prevenir conflictes que poden portar a la fractura social. En definitiva, els discursos i polítiques basades exclusivament en la diversitat cultural són, en el fons, una altra manera de legitimar i perpetuar la restricció de drets.

Un altre eix fonamental és treballar per una societat basada en el principi del laïcisme. Les polítiques i els debats socials s'han de fer en els espais que el mateix estat com a institució té. Igual que no es pot permetre convertir en política dogmes o opinions de l'Església Catòlica davant temes de debat actuals com les parelles gais o l'ús del preservatiu, no es pot caure en l'error de buscar per tractar altres qüestions lligades al fet migratori, i en especial amb la població musulmana, els interlocutors religiosos. Les diverses entitats religioses tenen una finalitat que no té res a veure amb el fet migratori, i mostrar-les públicament com a institucions reconegudes en termes d'interlocutores vàlides aprofundeix en una visió errònia que passa per entendre la identitat de la població immigrada lligada a la religió, en especial la d'aquelles persones que provenen de països majoritàriament musulmans. És també donar a entendre que la laïcitat no té lloc entre la població immigrada – cosa totalment falsa –.

A més cal tenir present la diferència entre ser interlocutor sobre temes relacionats amb la immigració o ser-ne de la immigració. La realitat associativa de Catalunya és lluny de tenir un sector associatiu de la immigració fort i representatiu, a banda que la identitat de les persones immigrades no passa exclusivament per la seva condició d'immigrades.

Des de SOS Racisme rebutgem qualsevol intent de convertir les institucions religioses en interlocutors de primer nivell de les administracions per a qualsevol cosa que no tingui a veure amb la llibertat religiosa, especialment el fet migratori. Una altra qüestió és que per fer arribar determinades informacions als ciutadans i ciutadanes d'origen immigrant sigui efectiu de canalitzar-les a través dels equipaments de les institucions religioses –i en conseqüència arribar-hi a acords de col·laboració–, de la mateixa manera que als Centres Cívics de les ciutats trobem informacions de temes sobre els que aquests equipaments no tenen res a veure.

El respecte a la llibertat de culte recollit a la Constitució s'ha de defensar des del laïcisme. La diversitat religiosa actual respon a l'actual diversitat cultural existent al nostre territori, i per tant exercir, la seva religió és un dret que han de tenir tots els

ciudadans més enllà dels seus orígens. Així queda recollit a la Constitució i per tant, les administracions han de garantir aquest dret a tots els ciudadans. Aquest principi ha d'incloure doncs, els oratoris musulmans. En aquests casos el pes dels conflictes veïnals s'ha de resoldre amb pedagogia social i valentia política, i no caure en el joc de l'electoralisme.

També s'ha de deslligar el binomi islam-immigració; l'islam no és la religió dels immigrants i per tant no pot ser considerada socialment una religió de segona classe que pot tenir un tracte discriminatori, entre d'altres coses perquè hi ha molts catalans i europeus que també la practiquen, sinó una religió professada per més d'onze milions de ciudadans a Europa, que ara augmentaran en nombre amb l'ingrés a la UE dels països de l'est.

Això no exclou que ens trobem com a societat davant reptes nous com la utilització de l'islam com a fet identitari d'alguns sectors immigrants. En aquest context, cal fer pedagogia social a tota la població, buscar i donar respostes a les causes que ho provoquen, donar el pes real i no emfatitzar o desvirtuar els possibles conflictes i trobar mesures que no caiguin en l'etnocentrisme o en l'autoritarisme. No ens sembla que mesures com les del chador a França fomentin la cohesió social i la laïcitat en el fons, per exemple. Des de SOS Racisme estem per la resolució de possibles conflictes sempre des del laïcisme i la garantia de respecte als drets universals, el dret a l'educació, els drets de la dona... Cap convicció religiosa, però tampoc cap mesura per combatre-la, ha d'estar per sobre d'aquests drets.

§ Conseqüències dels canvis en la composició de la societat: redefinir el model de societat

Hem viscut un augment del racisme social en els últims anys que s'ha consolidat no només cap als nouvinguts sinó cap als ciudadans d'origen immigrant ja residents a la nostra societat. Així ho demostren els conflictes veïnals contra els oratoris, l'oposició a comerços, els conflictes als espais públics o altres conflictes veïnals. Això, que abans passava en moments i llocs puntuals en què l'esclat racista es manifestava totalment desbordat (recordem la destrucció de comerços de propietaris immigrants ja assentats a El Ejido o a Can Anglada), ara es manifesta de forma quotidiana i pausada. La població nacional i la immigrada comparteixen per força els barris, però no hi ha una veritable convivència, i qualsevol conflicte (i a molts llocs són fàcils de trobar) fa esclatar tota una sèrie de manifestacions racistes que van més enllà del problema concret, que moltes vegades passa a un segon pla, per donar sortida a un racisme clar cap al veïnat d'origen immigrant. Aquest racisme social consolidat i ampliat cap a les persones ja assentades fa que ens haguem de plantejar amb urgència veritables i efectives polítiques d'integració, si no volem que s'estengui també cap als nous catalans d'origen immigrant.

El racisme institucional és la primera font que fomenta el racisme social, ja que provoca estratificació social i exclusió social. Els discursos vinculant immigració amb delinqüència, amb terrorisme o buscant el boc expiatori en la immigració de problemes estructurals i mancances socials han arribat a la població a través dels polítics i dels mitjans de comunicació, de forma que ara es retroalimenten els tòpics i proliferen les falsedats en un sector social cada cop més ampli que no troba respostes ni solucions als seus problemes socials, del dia a dia.

S'ha consolidat un espai ampliat per actituds i conductes racistes on el discurs de l'extrema dreta basat en el populisme ha trobat un "medi de cultiu". El populisme recolza en aquells sectors socials més desfavorits que no tenen possibilitat per canviar

de barri quan hi comença a arribar població immigrada i els recursos són insuficients, i que veuen en la immigració una amenaça perquè poden perdre allò que tants anys els ha costat aconseguir i que els ha fet sortir de l'anomenada pobresa i pujar en l'escala social. En aquest context s'ha anat organitzant l'extrema dreta, que es manifesta de diverses maneres segons el lloc i la situació, però que en tots els casos anirà en augment si no canvien les coses. Des de partits polítics amb presència en diversos consistoris, fins a un augment i millor organització dels grups de skins; des d'una proliferació de pàgines d'internet, fins al seu camuflatge sota certs moviments veïnals. En aquest context alertem de l'estratègia d'aquestes formacions per presentar-se sota les normes democràtiques, introduint-se dins el joc democràtic i del moviment associatiu per "netejar la seva imatge" i no provocar el rebuig social que afortunadament en la majoria de la població encara tenen si es presenten directament com el que són.

L'escolament del discurs culturalista en el dia a dia fa que la majoria de conflictes es culturalitzin, quan en realitat es tracta de problemes amb causes que poc tenen a veure amb la diferència cultural. Són problemes d'àmbit urbanístic, de civisme, d'exclusió social etc., és a dir, de manca d'igualtat de drets i d'oportunitats originada per la insuficiència de polítiques públiques en aquests terrenys (urbanístic, social, etc.) impulsades per les administracions locals, autonòmiques i central que pal·liïn els seus efectes.

El desconeixement de l'altre, les pors a les diferències culturals i els prejudicis són també un factor base per al racisme social; s'ha d'anar més a fons en el seu tractament i anàlisi, tal com demostra que ara el racisme també es manifesti cap a la població immigrada ja assentada, quan la diversitat cultural ja és un tret conegut per la majoria.

Les mancances de l'estat social i l'existència de desigualtats socials cada vegada més marcades és un front a solucionar si es vol combatre el racisme. Ens trobem en un moment en què cal tornar a denunciar l'existència de pobresa i d'exclusió social. A Catalunya existeixen ciutadans tant nacionals com immigrants que viuen sota el llindar de la pobresa; així ho demostren l'augment de persones indigents, la precarietat de moltes persones jubilades i d'aturats. L'anomenada classe mitjana també ha vist un retrocés del seu benestar en els últims anys, i en molts casos sectors de les classes populars atribueixen la pèrdua dels guanys socials obtinguts fins ara a l'arribada de persones immigrades als seus barris. Aquest és el debat de fons que cal abordar i que moltes vegades queda mediàticament i políticament encobert o desvirtuat.

La precarització de l'estat social i del benestar, ja de per si reduït, fa que hi hagi una competitivitat per part de diversos col·lectius per uns recursos insuficients. Els nouvinguts han posat de manifest mancances de la nostra societat que ja existien estructuralment. Així, problemes com l'habitatge, l'educació o la manca d'espais públics s'han vist agreujats amb el fet migratori, però no en són conseqüència. La immigració posa de manifest problemes previs que cal abordar en la seva globalitat.

Per treballar per una societat cohesionada cal apostar per polítiques que garanteixin una igualtat d'oportunitats. Hi ha col·lectius que tenen un marc constitucional que els garanteixen els drets com a ciutadans, però que a la pràctica, sense una política que vetlli per la igualtat d'oportunitats, són ciutadans de segona.

Això ja ho estem veient des de fa anys amb el poble gitano, que encara pateix una exclusió social; amb fracàs escolar, taxa d'atur i barraquisme o precarietat en l'habitatge molt més accentuats i elevats en percentatge que els de la resta de societat catalana. Tampoc s'ha donat resposta a l'especificitat cultural pròpia, ni s'ha incorporat

a la memòria històrica de la nostra societat, ni s'ha aconseguit que tinguin veu pròpia en la planificació i gestió de polítiques destinades al col·lectiu ni que formin part de molts àmbits de l'estructura social catalana.

Tanmateix, la imatge mediàtica de l'ètnia gitana segueix sent una imatge negativa i plena de tòpics que alimenta el racisme social, sobredimensionant-se la seva marginació i en canvi minimitzant aquell segment de la població gitana que ha aconseguit normalitzar la seva situació. L'heterogeneïtat del poble gitano obliga a plantejar una actuació global que fugi de l'enfocament fet fins ara. Ara, a aquesta situació cal sumar-li l'assentament de fa temps de gitanos d'origen galaicoportuguès i la doble exclusió social que pateixen els gitanos d'origen romanès com a immigrants indocumentats i gitanos. Abordar i donar resposta a la seva precarietat passa per restablir els seus drets fonamentals i per atendre i abordar amb imaginació i creativitat la seva especificitat cultural en l'àmbit de l'habitatge o de les formes de feina, entre d'altres. Revisar i posar en marxa pràctiques d'altres països europeus, com la creació d'espais públics per a les seves caravanes, o altres recursos adaptats a la seva transhumància o vida itinerant, són mesures urgents si volem evitar que una nova manifestació d'exclusió social ara recent a la nostra societat es cronifiqui.

Com hem dit ja, ens trobem amb una nova composició de la societat catalana i amb una nova etapa de mestissatge. Molts catalans i catalanes d'ara i més dels propers anys són fills de pares immigrants. Ara mateix, molts viuen una situació de guetització, un fracàs escolar i un rebuig social que farà molt difícil, si no es prenen les mesures adequades, la seva mobilitat social respecte als seus pares i poder evitar que pateixin moltes de les discriminacions viscudes pels seus progenitors. Aquesta impossibilitat de mobilitat social és, segons molts experts europeus, un dels factors més importants pel qual aquests joves acaben reivindicant una concepció d'identitat pròpia i diferenciada de la societat on han crescut, amb la qual intenten compensar aquest fracàs i rebuig.

Hem d'aprendre d'altres països europeus on els processos migratoris són més antics, per evitar repetir els mateixos errors i aprofitar les bones pràctiques per fer front als nous reptes. Alhora que no hem d'oblidar de tractar aquells aspectes vinculats a l'actual enfocament de les lleis d'estrangeria: el no accés per llei a estudis postobligatoris dels fills d'estrangers irregulars, el buit per poder fer pràctiques de formació professional a les empreses pel requisit d'un permís de treball, la no documentació i exclusió social dels joves immigrants desemparats, o la nova legislació del reglament que vulnera els drets dels menors en dictaminar que els fills de residents legals hauran d'esperar dos anys per obtenir el permís, fan molt complicada una integració real d'aquests nens i joves, que nascuts o no aquí, ja formen i formaran part de la Catalunya futura.

A més, moltes de les situacions creades van més enllà del fet migratori. Amb això volem recordar el que ja s'ha parlat anteriorment: existeixen mancances estructurals de polítiques socials de la nostra societat sense les quals serà molt difícil treballar per una societat cohesionada. Així, els dèficits a l'àmbit educatiu, els serveis d'atenció a la infància, l'atenció a la joventut, l'accés a un habitatge digne són fonamentals per a la convivència i cohesió social dels propers anys. Alhora que com a societat tenim pendent trobar solucions a qüestions que van més enllà de les realitats migratòries, com són combatre la violència juvenil, la violència domèstica o exigir la igualtat real d'oportunitats de la dona.

§ Construcció d'un nou model

La lluita contra el racisme no pot anar aïllada del context social si vol ser eficaç. Cal un compromís em la lluita vers l'exclusió social i les polítiques i pràctiques que comporten un desviament del model de l'Estat social.

Un augment i una bona adequació i gestió dels pressupostos socials i d'inversions en l'estat de benestar són indispensables si es vol combatre el racisme social. Difícilment es podrà fer front al rebuig social dels més desfavorits cap a la immigració sense augmentar els recursos socials. Hi ha d'haver prou recursos, de forma que no hi hagi una competitivitat.

Cal un compromís per part dels representats polítics i de totes aquelles persones que generen opinió pública de fer pedagogia social basada en criteris antiracistes. Cal veure a la ciutadania que els problemes actuals, com l'accés a l'habitatge, l'explotació laboral, la degradació de les zones urbanes, la marginació, són comuns. No responen a la lluita entre els drets d'uns (els autòctons) vers els drets dels altres. Són drets de tothom i necessitats de tothom i d'acord amb els articles 1 i 9 de la Constitució, allò que denominen estat, com a institució, i els poders públics que l'integren, els hem creat precisament perquè promoguin que la llibertat i la igualtat siguin reals i efectives, per remoure els obstacles que impedeixin i/o dificultin la seva plenitud i per facilitar la participació de totes les persones en tots els àmbits de la vida social.

Cal emfatitzar que existeixen unes necessitats comunes que no fan distinció entre nacionals i immigrants, i que per tant cal fer una formulació d'aquests problemes en clau de les mancances i les conseqüències del model de desenvolupament humà que ve impulsat/imposat per un model de globalització exclusivament econòmic i per les polítiques públiques que s'estan desenvolupant.

És necessari que la realitat de la diversitat de la població catalana en color de pell, cognom o religió, entre d'altres, arribi al conjunt de catalans i catalanes. Així doncs, per tal que el racisme social no ocupi nous espais, cal treballar la sensibilització en matèria d'estereotips, tòpics i prejudicis. Encara molta gent, davant d'una persona amb la pell de color negre, es pensa que es tracta d'un immigrant. A la vegada cal treballar perquè l'etiqueta d'immigrant, que malauradament acompanya la persona immigrada al llarg de la vida, quan la condició d'immigrant és puntual i acotada a un moment vivencial, no passi de generació en generació. Cal fer molta pedagogia social des de les institucions i els mitjans de comunicació per desmantellar els tòpics a nivell ciutadà, alhora que és fonamental incorporar l'antiracisme a l'àmbit educatiu com a matèria transversal que abordi temes més enllà de l'educació intercultural. Per això cal dotar de recursos els centres, formar els seus professionals i revisar els continguts del currículum escolar.

Es necessita una oferta de polítiques que evitin la discriminació, amb la incorporació real de les normatives antidiscriminatòries europees, que tot i que és veritat que no abasten el conjunt de problemes, són un primer pas positiu i sobre tot ajudarien a evitar la discriminació en l'àmbit quotidià per a les persones d'ètnia gitana i per als nous catalans d'origen immigrant.

Cal demanar i exigir que els poders públics actuïn davant la denúncia de situacions de discriminació, d'una banda informant i creant els canals corresponents per al seu tractament, i d'altra protegint les persones que denunciïn, alhora que condemnant públicament fets com les diferents actuacions xenòfobes al futbol o les agressions de skins, per exemple.

D'altra banda, cal una aposta per polítiques que garanteixin la igualtat d'oportunitats que ajudin a fer front a les situacions de concentració escolar i guetització en matèria d'habitatge, entre d'altres.

S'ha de vetllar perquè aquests joves de famílies immigrades desenvolupin la seva vida independentment del seu origen; s'ha d'evitar doncs que se sentin ciutadans de segona i com a resposta rebutgin la societat catalana de la qual ells formen part. Si bé aquest nou panorama social i aquest nou procés de mestissatge no està exempt de reptes per a la nostra societat, cal afrontar-los amb polítiques basades en el realisme, la valentia i la creativitat, perquè determinades situacions conflictives que avui dia ja es detecten (a les aules, als barris...) no esdevinguin causa de la fractura social en els propers anys.

§ Valoració d'un any i mig de Govern tripartit

Després d'aquest anàlisi de la situació i de propostes per contrestar les diverses manifestacions del racisme, creiem necessari fer una revisió d'aquest any i mig de Govern tripartit.

Al llarg d'aquest any i mig s'han impulsat polítiques sectorials interessants però amb un dèficit de model global que prioritzi les necessitats en matèria antiracista. En aquests moments està en fase d'elaboració el Pla de ciutadania, que ha estat discutit amb els agents socials i presentat l'esborrany al Consell Assessor. La discussió del Nou Estatut tampoc és aliena al tema migratori, ja que planteja drets bàsics, aspectes competencials i concepte de ciutadania. Però trobem a faltar una política transversal i una concreció i materialització de les propostes.

El pes polític del tema migratori exigeix la definició d'un projecte i unes línies generals consensuades pels membres del tripartit que orientin les relacions del Govern amb l'Administració de l'Estat espanyol (quines competències, per quins objectius), el text del Nou Estatut i les polítiques sectorials que es desenvolupin.

Entre les polítiques iniciades destaquem les següents:

- Educació: creació d'aules d'acollida als centres escolars, establiment de mecanismes de matriculació per evitar la guetització. L'orientació és positiva però els recursos són insuficients i no s'ha abordat amb la necessària valentia el tema de les escoles concertades, que acullen només a un 14% de l'alumnat d'origen estranger malgrat d'escolaritzar al 40% del conjunt total de l'alumnat.
- Sanitat: s'han desenvolupat, encara que ja existien anteriorment, mecanismes per garantir la igualtat d'accés a la salut (interprets, mediadors, campanyes, especialitats...). Malgrat això els recursos en molts centres són insuficients.
- Polítiques socials: encara que la immigració tan sols posa posa en evidència la debilitat de l'estat de benestar, el racisme social es nodreix davant la competència d'uns recursos insuficients, molt lluny encara de la mitja europea. S'està impulsant una "lleï de barris" que millorarà les zones més conflictives i degradades, però les millores urbanístiques i d'equipaments han d'acompanyar-se de mesures socials que evitin fractures i segregacions socials.
- El pla de ciutadania en fase d'elaboració, parteix d'un discurs coherent i ben orientat en el que per primer cop apareixen elements importants: el concepte de ciutadania lligat a la residència i una referència explícita al dret al vot, la crítica als plantejaments defensius en política migratòria, la voluntat d'universalitzar els serveis superant l'accés als mateixos la separació

administrativa entre immigració regular i irregular, la necessitat d'actuacions transversals i coordinades i la dotació pressupostària com a condició necessària per una actuació eficaç. Però els eixos teòrics desemboquen directament en un conjunt de mesures molt concretes, sense que hi hagi un nivell intermig d'orientacions polítiques o prioritats. A més les mesures no inclouen alguns dels elements interessants, com l'aposta pel dret al vot i per una ciutadania lligada a la residència, o la concreció de la universalització dels serveis, restant de moment en bons principis sense concretar.

Propostes al Parlament de Catalunya

1. **Incloure la lluita contra el racisme i la xenofòbia com una de les prioritats de govern.** Que consti com a tal en programes, declaracions públiques, etc.
2. **Tractar l'antiracisme més enllà de la immigració.** Tenir en compte fills i filles de persones immigrades, poble gitano, actituds socials. Per a l'assumpció social de la composició actual de la societat catalana, cal normalitzar que hi ha catalans negres, catalans musulmans,...
3. **Avançar a Catalunya la transposició de la Directiva europea antidiscriminatòria 2000/43/CE,** relativa a l'aplicació del principi d'igualtat de tracte entre les persones, independentment del seu origen racial o ètnic. La directiva no abasta el conjunt de problemes, però és un primer pas positiu en la lluita contra la discriminació. Aquesta directiva s'hauria d'haver incorporat a la legislació dels estats membres de la Unió Europea abans del 19 de juliol de 2003. L'estat espanyol va presentar abans d'aquesta data un projecte de llei, que no ha estat discutit ni ha seguit tràmit posterior. A finals del 2003 va introduir alguns aspectes en la llei d'acompanyament de pressupostos. Cap de les dues iniciatives pot considerar-se una transposició efectiva, i per tant ens trobem davant d'un incompliment d'una directiva europea que com a tal és vinculant per als estats membres. Proposem al Parlament de Catalunya que, en compliment de la directiva, avanci la seva aplicació en territori català, duent a terme els seus principals continguts, que són entre d'altres els següents:
 - *Prohibició de la discriminació directa i indirecta.* La prohibició afecta els àmbits del treball, la protecció social i la seguretat social, els ajuts socials, l'educació i l'accés a béns i serveis. La discriminació indirecta es produeix quan "una disposició, criteri o pràctica aparentment neutres situïn a persones d'un origen ètnic o racial concret en desavantatge particular respecte a d'altres persones". Actualment, la discriminació indirecta només apareix referida a treballadors estrangers, i no a altres activitats i col·lectius.
 - *Inversió de la càrrega de la prova.* La Directiva amplia aquest sistema, que ara s'aplica a la discriminació per motius de sexe, a la discriminació racista.
 - *Protecció contra represàlies.* La Directiva obliga a protegir contra possibles represàlies les persones que hagin denunciat desigualtat de tracte.
 - *Defensa de drets, diàleg social.* La Directiva exigeix als estats fomentar el diàleg amb organitzacions no governamentals i altres agents socials com els sindicats, i que aquestes organitzacions puguin iniciar procediments en nom de demandants per discriminació.
4. **Actuar davant la denúncia de les situacions de discriminació.** Per una banda, informant de la possibilitat de denunciar i dels canals corresponents

(com les oficines d'informació i denúncies de SOS Racisme); per altra, protegint les persones que denunciïn (en el treball, agressions racistes, etc.).

5. **Pel que fa a immigració, fer-ne un tractament integral i a llarg termini:**
 - No entendre-la únicament com un apartat de Benestar Social
 - Dotar de programes efectius el plantejament teòric del Pla per la Ciutadania.
 - Coordinar les polítiques de les diferents Conselleries (ensenyament, sanitat), però sense crear serveis específics (com a norma general) per a població immigrada.
 - Assumir-la com una realitat que requereix un reajustament de la societat però que no és en ella mateixa un problema (com per exemple que hi hagi més gent gran i per tant calgui adequar determinats serveis)
 - Abordar-la en positiu. Constatar les insuficiències, tant en el marc legal com en les polítiques socials, i dur a terme solucions concretes que resolguin aquestes vulneracions de drets a Catalunya, a la vegada que cal actuar com a lobby davant l'administració de l'Estat espanyol per exigir un canvi en les polítiques.
6. **Centrar la política d'immigració i la lluita contra el racisme en la igualtat de drets i d'oportunitats.** Posar l'accent en plans d'acollida, polítiques d'integració i d'accés als drets socials i polítics més que en el control de fluxos.
7. **Augmentar de forma general els pressupostos socials per a tota la població,** equiparant-los a la mitjana de la Unió Europea, com a mesura per frenar el racisme social i garantir la igualtat d'oportunitats.
8. **Reconèixer els límits de la contractació en origen i la manca de vies d'entrada legal.** Actuar en conseqüència. El fracàs dels contingents i la inadequació de la llei d'estrangeria al mercat laboral (lentitud, burocràcia, impossibilitat de seleccionar els treballadors), patents per exemple en la contractació de persones que tenen cura de malalts i gent gran, aboquen moltes persones a l'entrada irregular. Cal reconèixer aquesta situació i intentar pal·liar-la, impulsant que es puguin contractar i regularitzar persones que viuen aquí en situació irregular sense que hagin de tornar al seu país d'origen a recollir el visat.
9. **Sancionar l'explotació laboral.** Proponem l'augment del nombre d'inspectors de treball i la creació d'un cos d'inspecció de treball específic, amb formació específica, que sancioni l'explotació laboral sense perjudici dels drets dels treballadors. En les contractacions efectuades per la Generalitat de Catalunya, proposem que el control de les empreses s'estengui a les subcontractades, ja que molts cops l'empresa contractada compleix la normativa laboral però no les que aquesta empresa subcontracta.
10. **Afavorir la contractació estable en les oficines de la Generalitat als països d'origen.** Considerem positiu el traspàs de competències, sempre que el model que s'impulsi sigui d'afavorir els permisos estables i no es practiquin polítiques selectives de discriminació en origen. Actualment, molts llocs de treball estables consten com a temporals, bé perquè que la llei permet que durin fins a 9 mesos o bé perquè s'encadenen contractes temporals per a la mateixa feina. Les oficines d'origen han de garantir, en primer lloc, que no generen distorsions amb treballadors que ja són aquí; i, en segon lloc, que afavoreixen la contractació estable.

11. **Defensar els municipis que es neguin a cedir les dades del padró, afavorir l'empadronament, i garantir els drets d'aquelles persones que no s'empadronin per por a l'accés policial a les dades.** Proposem que el Parlament de Catalunya aprovi una moció en què es limiti l'accés policial al padró a les condicions que estableix per a nacionals, és a dir, sota autorització judicial. Demanem que es garanteixi la universalitat dels drets socials lligats al padró.
12. **Protecció dels drets dels menors estrangers.** Vetllar perquè la condició de menor sigui sempre prioritària a la d'estranger, tal com disposa el dret internacional. Assumir la tutela dels menors desemparats, documentar en els terminis que marca la llei, garantir-los una formació que faciliti la seva entrada al món laboral i uns centres adequats a les seves característiques, denunciar qualsevol expulsió d'estrangers menors.
13. **Educació.** És evident la necessitat d'un augment significatiu de recursos econòmics i humans:
- Augment de plantilles a mig curs en centres amb matrícula viva que ho requereixin.
 - Plans d'acollida (aprenentatge de la llengua, bàsicament) per a tots els nivells, en quantitat suficient, adaptats a l'alumnat (p.ex. a les diferents llengües d'origen) i integrats en els centres (dins de la plantilla sempre que sigui possible).
 - Plans d'educació antiracista (que inclou l'educació intercultural però va més enllà) per a tots els nivells. Integració de l'eix antiracista en els llibres de text.
 - Afavorir la participació de pares i mares d'alumnat estranger a les AMPAs.
 - Crear una xarxa de mediadors i intèrprets (que en municipis petits podrien compartir-se amb els serveis sanitaris) vinculada als Centres de Recursos Pedagògics.
 - Elaborar estudis periòdics sobre l'impacte de la immigració en l'àmbit de l'ensenyament. Conèixer quin és el grau d'accés d'alumnat estranger i gitano, i de fills i filles de famílies immigrades, als estudis post-obligatoris, i intervenir quan calgui per garantir la igualtat d'oportunitats.
 - Garantir l'escolarització en tots els nivells, no només en l'educació obligatòria com diu la llei d'estrangeria, especialment en educació infantil, formació ocupacional i batxillerat.
 - Ampliar els horaris d'obertura dels centres, amb el personal corresponent, per a aquells pares i mares que per horaris de feina i no tenir ningú altre aquí que s'encarregui dels nens, tenen dificultats per dur-los i/o recollir-los de l'escola.
 - Apostar per l'escola pública, comissions de matriculació que evitin la formació de centres ghetto.
14. **Sanitat:**
- Garantir la universalitat de l'accés als serveis sanitaris, amb especial atenció a les persones que en puguin quedar excloses per no estar al padró municipal
 - Promoure el coneixement de la informació bàsica (vacunacions, revisions,...) entre la població immigrada.
 - Crear serveis d'intèrpret i, si cal, de mediació cultural en els centres on siguin necessaris.

15. Habitatge:

- En general, calen polítiques que el considerin com una necessitat bàsica i no com un producte de mercat sotmès a la lliure especulació.
- Atès que part de la població immigrada té per la seva discriminació laboral un baix poder adquisitiu, accés (per renda, no pel fet de ser o no estranger) a habitatges dignes de lloguer baix. Regularitzar el lloguer de vivendes per part d'estrangers irregulars, perquè no es vegin sotmesos a l'explotació dels llogaters.
- Evitar la segregació urbanística.
- Lluitar contra la discriminació per part de particulars i immobiliàries. Aplicar l'exigència de cèdula d'habitabilitat.
- Dur a terme actuacions especials en zones degradades o necessitats d'inversió pública per evitar un racisme social que associï degradació i immigració.

16. Justícia i Interior:

- En el desplegament dels Mossos d'Esquadra, donar als agents una formació específica en matèria de lluita contra el racisme i la xenofòbia, i de tractament de les persones estrangeres.

17. Mitjans de comunicació:

- Vetllar perquè en cap cas difonguin idees discriminatòries.
- Potenciar el seu paper de pedagogia social en l'afavoriment d'actituds socials en favor de la igualtat de drets i oportunitats, i en la normalització del fet migratori.
- Interlocució periòdica de SOS Racisme amb el CCRTV.

18. Dret de vot. Demanem un pronunciament públic del govern en favor del dret de vot, junt amb les gestions que siguin necessàries per fer possible un sufragi veritablement universal en els propers comicis municipals i autonòmics. Els drets polítics dels immigrants junt amb un concepte de ciutadania deslligat de la nacionalitat i lligat a la residència han de quedar recollits en el Nou Estatut per garantir una societat catalana cohesionada, a l'hora que el Parlament de Catalunya i les forces polítiques catalanes haurien de actuar com a lobby pels canvis de la Constitució espanyola en aquest sentit.

Com a organització antiracista, creiem que la nostra responsabilitat passa per una interlocució continuada amb el Govern i el parlament que ens permeti intercanviar punts de vista i fer un seguiment del programa de Govern des de la necessària distància crítica quan calgui, però també des de la voluntat de sumar esforços sempre que sigui possible.

Barcelona, 24 de maig de 2005

